

**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ
З ЦІННИХ ПАПЕРІВ
ТА ФОНДОВОГО РИНКУ**

ПИТАННЯ-ВІДПОВІДІ ЩОДО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Частиною другою статті 14 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» на суб'єкти державного фінансового моніторингу, серед іншого, покладено обов'язок забезпечувати надання методологічної, методичної та іншої допомоги суб'єктам первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (в тому числі надавати роз'яснення з питань застосування законодавства у цій сфері).

Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку на постійній основі здійснюється реалізація зазначеної норми Закону шляхом надання письмових та усних роз'яснень з питань фінансового моніторингу.

З метою надання методологічної допомоги СПФМ та чіткого виконання ними вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, Комісія оприлюднює роз'яснення щодо найбільш проблемних питань, що надсилались до НКЦПФР протягом 2016 року.

I. Щодо проходження навчання, підвищення кваліфікації у сфері фінансового моніторингу.

Щодо необхідності проходження перепідготовки та підвищення кваліфікації особою, яка тимчасово виконуватиме обов'язки відповідального працівника за проведення фінансового моніторингу у разі відсутності відповідального працівника

Пунктом 20 частини другої статті 6 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 № 1702-VII (далі – Закон України) передбачено, що суб'єктами первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) зобов'язаний вживати відповідно до законодавства заходів для забезпечення проходження відповідальним працівником навчання у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення протягом трьох місяців з дня його призначення, а також підвищення кваліфікації відповідального працівника шляхом проходження навчання не рідше одного разу на три роки на базі відповідного навчального закладу, що належить до сфери управління спеціально уповноваженого органу, та в інших навчальних закладах за погодженням із спеціально уповноваженим органом.

Відповідно до пункту 21 частини другої статті 6 Закону, СПФМ зобов'язаний вживати на постійній основі заходів з підготовки персоналу щодо виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу відповідно до цього Закону, а також здійснювати інші заходи з питань фінансового моніторингу шляхом проведення освітньої та практичної роботи.

Положенням про здійснення фінансового моніторингу професійними учасниками ринку цінних паперів, затвердженим рішенням НКЦПФР від 17.03.2016 № 309 (далі – Положення № 309), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 13.04.2016 за № 551/28681 (набрання чинності 10.05.2016), встановлюються загальні вимоги НКЦПФР щодо організації та проведення первинного фінансового моніторингу професійними учасниками фондового ринку (ринку цінних паперів) – СПФМ.

Абзацом третім пункту 12 Розділу II Положення № 309, передбачено, що особа, яка тимчасово виконує обов'язки відповідального працівника, може не проходити професійну підготовку у сфері фінансового моніторингу.

Пунктом 4 Розділу IV Положення № 309 визначено, що усі працівники суб'єкта первинного фінансового моніторингу, що задіяні у проведенні фінансового моніторингу, беруть участь в освітньо-практичних заходах відповідно до Порядку підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу, що підтверджується їх підписами.

При цьому, відповідно до пункту 5 Порядку організації та координації роботи з перепідготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу, затвердженого Постановою КМУ від 19.08.2015 № 610 (далі – Постанова № 610), відповідальні працівники та працівники, залучені до проведення фінансового моніторингу, **відповідно до законодавства** проходять перепідготовку і підвищення кваліфікації за освітніми програмами, що розроблені відповідно до законодавства, затверджені навчальними закладами і погоджені з відповідними суб'єктами державного фінансового моніторингу та Держфінмоніторингом.

Водночас, СПФМ зобов'язаний здійснювати освітні та практичні заходи із підготовки персоналу щодо виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, у відповідності до пункту 21 частини другої статті 6 Закону.

Враховуючи зазначене, з моменту набрання чинності Положенням № 309, особа, яка тимчасово виконуватиме обов'язки відповідального працівника та особа(и), які здійснює(ють) заходи з ідентифікації та верифікації клієнтів та не є відповідальним працівником, проходить(ять) навчання шляхом участі в освітньо-практичних заходах відповідно до Порядку підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу та можуть не проходити професійну підготовку у сфері фінансового моніторингу.

Крім цього, пунктом 12 Положення № 309 встановлено, що на час відсутності (відпустки, відрядження, хвороби) відповідального працівника або неможливості виконання покладених на нього обов'язків призначається особа, що тимчасово виконує його обов'язки. Строк виконання обов'язків не може перевищувати чотирьох місяців безперервно. На вказану особу поширюються права та обов'язки, установлені для відповідального працівника. Після спливу цього строку суб'єкт первинного фінансового моніторингу призначає відповідального працівника.

Який документ щодо навчання персоналу необхідно затверджувати СПФМ?

Відповідно до пунктів 2 та 3 розділу IV Положення № 309, для забезпечення належного рівня підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу до виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, суб'єктом первинного фінансового моніторингу розробляється та реалізується Порядок підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу, який є окремим додатком до Програми, в якому зазначаються напрями освітньо-практичних заходів.

Порядок підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу включає в себе графіки проведення освітньо-практичних заходів у сфері фінансового моніторингу. Такі графіки складаються у довільній формі та містять терміни їх виконання, які визначаються керівником суб'єкта первинного фінансового моніторингу та по суті є Програмою навчання.

Підготовка персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу здійснюється в суб'єкті первинного фінансового моніторингу постійно відповідно до графіків проведення освітніх та практичних заходів у сфері фінансового моніторингу.

Отже, суб'єкту первинного фінансового моніторингу, щодо навчання персоналу та працівника тимчасово виконуючого обов'язки відповідального за проведення фінансового моніторингу необхідно розробити Порядок підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу та графіки проведення освітньо-практичних заходів у сфері фінансового моніторингу.

II. Здійснення ідентифікації, верифікації, вивчення та уточнення інформації про клієнта.

Щодо ідентифікації клієнтів компаній з управління активами

Відповідно до пункту 7 розділу VI Положення № 309, **компанії з управління активами здійснюють ідентифікацію та верифікацію клієнтів у разі проведення фінансової операції (купівлі-продажу цінних паперів) без участі торговця цінними паперами** та у разі проведення фінансових операцій, які здійснюються в рамках діяльності з управління активами інституційних інвесторів на суму, визначену частиною першою статті 15 Закону України.

Отже, компанія з управління активами **не зобов'язана** здійснювати ідентифікацію, верифікацію, вивчення клієнта та виявляти фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу за умови участі/посередництва торговця цінними паперами.

Щодо ідентифікації клієнтів власників цінних паперів корпоративного фонду під час нарахування дивідендів

Відповідно до пункту 7 Розділу III Положення про провадження депозитарної діяльності, затвердженого рішенням НКЦПФР від 23.04.2013 № 735 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 27.06.2013 за № 1084/23616 (далі – Положення № 735) до інформаційних операцій Центрального депозитарію та депозитарних установ належать, серед іншого, операції з підготовки та видачі:

Центральним депозитарієм емітенту або депозитарній установі, визначеній емітентом, реєстру власників цінних паперів;

емітенту депозитарною установою, визначеною цим емітентом, реєстру власників цінних паперів.

Також, згідно пункту 8 Розділу VI Положення № 735, Центральним депозитарієм складається та надається реєстр власників іменних цінних паперів, облік яких відповідно до компетенції, встановленої Законом України «Про депозитарну систему України», здійснює Центральний депозитарій, серед іншого, і у випадку настання строку виплати доходів за цінними паперами.

Відповідно до пункту 2 Розділу I Положення № 735, реєстр власників іменних цінних паперів

(далі – реєстр власників) - перелік власників іменних цінних паперів, складений відповідно до вимог законодавства Центральним депозитарієм на певну дату із зазначенням кількості іменних цінних паперів, належних зазначеним власникам на праві власності, номінальної вартості і виду таких цінних паперів та іншої інформації, визначеної цим Положенням.

Пунктом 1 Розділу VI передбачено, що реєстр власників іменних цінних паперів складається Центральним депозитарієм, обліковий реєстр складається депозитарними установами та депозитаріями-кореспондентами на підставі відповідних розпоряджень на складання реєстру власників іменних цінних паперів, облікового реєстру, переліку власників іменних цінних паперів, переліку акціонерів, яким надсилатиметься письмове повідомлення про проведення загальних зборів акціонерного товариства, переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах акціонерного товариства, переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів за акціями/доходу за цінними паперами тощо.

Частиною другою статті 6 Закону України, встановлено обов'язок для компанії з управління активами (далі – КУА), як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, здійснювати ідентифікацію та вивчення клієнта.

Законом встановлено, що ідентифікація клієнта здійснюється до/або під час встановлення з КУА ділових відносин, укладання правочинів з клієнтом, але до проведення фінансової операції.

Відповідно до статті 18 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», фінансовим установам під час здійснення (надання) фінансових послуг забороняється вступати в договірні відносини з анонімними особами, відкривати та вести анонімні (номерні) рахунки.

Таким чином, у разі, якщо сума виплати дивідендів, безпосередньо компанії, дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або суму, еквівалентну зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснити ряд заходів для проведення ідентифікації, верифікації та уточнення інформації про таких клієнтів – власників цінних паперів ІСІ.

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 34 Закону України «Про інститути спільного інвестування», до компетенції наглядової ради, серед іншого, належить

визначення дати складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, порядку та строків виплати дивідендів (для корпоративного фонду закритого типу).

Отже, строки виплати повинні встановлюватись наглядовою радою з урахуванням часу, необхідного для виконання всіх заходів, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Щодо встановлення кінцевих бенефіціарних власників

Відповідно до частини дев'ятої та десятої статті 9 Закону України, суб'єкти первинного фінансового моніторингу під час ідентифікації та верифікації встановлюють, зокрема, дані, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників (контролерів).

Так, абзацом 3 частини сьомої статті 9 Закону України з метою встановлення кінцевого бенефіціарного власника (контролера) СПФМ вимагає у клієнта - юридичної особи інформацію та/або документи, що підтверджують наявність структури власності такого клієнта.

Відповідно до пункту 35 частини першої статті 1 Закону України структура власності – документально підтверджена система взаємовідносин юридичних та фізичних осіб, що дає змогу встановити всіх наявних кінцевих бенефіціарних власників (контролерів), у тому числі відносини контролю між ними щодо цієї юридичної особи, або відсутність кінцевих бенефіціарних власників (контролерів).

Законом України не визначено, що структура власності є офіційним документом.

Таким чином, СПФМ може встановлювати кінцевого бенефіціарного власника (контролера) клієнта, на підставі документа довільної форми (у тому числі опитувальника/довідки клієнта), який надається клієнтом та визначає його структуру власності.

Згідно з пунктом 20 частини першої статті 1 Закону України кінцевий бенефіціарний власник (контролер) – фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, що здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі.

Вищенаведена норма Закону України однозначно встановлює, що володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі не є обов'язковою умовою, яка дає змогу визначити належність фізичної особи до кінцевого бенефіціарного власника (контролера).

Тобто, у разі якщо структура власності не дає можливість встановити кінцевого бенефіціарного власника (контролера) який володіє клієнтом, або є прямим/опосередкованим власником чи опосередкованим власником спільно з пов'язаними особами то СПФМ встановлює фізичну особу, яка не володіє часткою у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу компанії, але яка має можливість

здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність компанії у спосіб, визначений зазначеною нормою Закону.

Враховуючи викладене, у разі, якщо фізична особа не володіє часткою у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу компанії, але яка **має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність компанії** – така особа може бути визначена як кінцевий бенефіціарний власник (контролер) юридичної особи.

Разом з цим, щодо пайових інвестиційних фондів необхідно зауважити, що, оскільки, визначення кінцевого бенефіціарного власника (контролера), зазначеного в статті 1 Закону України стосується лише юридичних осіб, відповідно до частини вісімнадцятої статті 9 Закону України у разі якщо клієнт (особа) діє як представник іншої особи чи від імені або в інтересах іншої особи, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний згідно з вимогами цієї статті та положеннями інших законів, що регулюють процедуру ідентифікації, ідентифікувати та верифікувати також особу, від імені або за дорученням якої проводиться фінансова операція, а також **встановити вигодоодержувача**.

Таким чином, у разі відсутності кінцевого бенефіціарного власника (контролера), СПФМ необхідно під час ідентифікації клієнта-інвестиційного пайового фонду, **встановити вигодоодержувачів** такого фонду.

Також, слід наголосити, що відповідно до статті 64¹ Господарського кодексу України, підприємства, крім державних та комунальних підприємств, зобов'язані встановлювати свого кінцевого бенефіціарного власника (контролера), регулярно оновлювати і зберігати інформацію про нього та надавати її державному реєстратору у випадках та в обсязі, передбачених законом.

Особливості здійснення ідентифікації та верифікації клієнтів встановлені Розділом VI Положення № 309.

Пунктом 6 розділу VI Положення № 309 **передбачено можливість не встановлювати дані, які стосуються кінцевого бенефіціарного власника (контролера)**, у разі якщо клієнт є емітентом, у тому числі нерезидентом, що відповідно до законодавства або умов публічного розміщення акцій на фондовій біржі зобов'язаний публічно розкривати відомості про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів), або є дочірнім підприємством чи представництвом такого клієнта, суб'єкт первинного фінансового моніторингу може не встановлювати дані, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) клієнта.

Також, слід звернути увагу, що відсутність **кінцевого бенефіціарного власника (контролера)** також необхідно встановлювати на підставі відповідної структури власності клієнта юридичної особи.

При цьому, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань може використовуватись суб'єктом первинного фінансового моніторингу для вивчення клієнта, уточнення інформації про нього та підтвердження наданих в ході проведення ідентифікації даних.

Варто наголосити, що відповідно до частини першої статті 10 Закону, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний:

відмовитися від встановлення (підтримання) ділових відносин (у тому числі шляхом розірвання ділових відносин) або проведення фінансової операції у разі, коли здійснення ідентифікації та/або верифікації клієнта (у тому числі встановлення даних, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників (контролерів), є неможливим або якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникає сумнів стосовно того, що особа виступає від власного імені;

відмовити клієнту в обслуговуванні (у тому числі шляхом розірвання ділових відносин) у разі встановлення факту подання ним під час здійснення ідентифікації та/або

верифікації клієнта (поглибленої перевірки клієнта) недостовірної інформації або подання інформації з метою введення в оману суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Щодо встановлення суб'єктами первинного фінансового моніторингу рівня ризику клієнту.

Відповідно до абзацу третього пункту 4 Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, затверджених наказом Міністерства фінансів України 08.07.2016 № 584 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 27.07.2016 за № 1047/29177 (далі – наказ № 584, Критерії ризику), надійні джерела – офіційні засоби розкриття інформації (включаючи інтернет-сторінки) Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, органів виконавчої влади України, інших країн, а також міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

Підпунктом 12 пункту 1 розділу IV наказу № 584 встановлено, що оцінювання ризику за типом клієнта здійснюється, якщо клієнт є підприємством, про яке з надійних джерел відомо, що воно відсутнє за місцезнаходженням та не подає передбаченої законодавством звітності протягом двох років поспіль.

Окрім цього, критерії ризику для фінансових операцій, які можуть мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення визначені у додатку 2 наказу № 584, зокрема, абзацом шостим підпункту 4 пункту 1 додатку 2 встановлено, що для суб'єктів у разі надання клієнту здійснення операцій з цінними паперами емітента, про якого з надійних джерел відомо, що він відсутній за місцезнаходженням.

Відповідно до частини третьої статті 6 Закону України, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний самостійно проводити оцінку ризику своїх клієнтів з урахуванням критеріїв ризиків, визначених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та суб'єктами державного фінансового моніторингу, що здійснюють державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу, під час здійснення їх ідентифікації, а також в інших випадках, передбачених законодавством та внутрішніми документами з питань фінансового моніторингу, і вживати застережних заходів щодо клієнтів, стосовно яких встановлено високий ризик.

Враховуючи зазначене, у разі проведення операцій за участю клієнтів, які підпадають під зазначені критерії та інформація про яких міститься на веб-сайті НКЦПФР в розділі «Перелік емітентів цінних паперів, про які є відомості щодо відсутності за місцезнаходженням юридичної особи або про які відсутнє підтвердження відомостей про юридичну особу» (далі – Перелік), необхідно здійснювати управління ризиками відповідно до законодавства.

Разом з цим, на думку НКЦПФР, вказані обставини не розповсюджуються на товариства, зазначені в переліку товариств, листи яких повертаються з відміткою пошти за закінченням терміну зберігання.

Чи може СПФМ встановлювати у своїх внутрішніх Правилах проміжні значення ризику клієнта, наприклад «підвищений», який буде присвоюватись клієнтам, що не

мають ознак високого ризику але СПФМ вважає, що по відношенню до них мають бути застосовані додаткові, у порівнянні з середнім ризиком заходи?

Відповідно до абзацу 2 частини першої статті 11 Закону України суб'єкт первинного фінансового моніторингу під час здійснення управління ризиками враховує рекомендації, визначені чи надані відповідними суб'єктами державного фінансового моніторингу, які згідно з цим Законом виконують функції державного регулювання і нагляду за такими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Відповідно до абзацу 3 пункту 10 розділу IV Положення № 309 який чітко визначає, що відповідно до розроблених критеріїв клієнтів суб'єкти первинного фінансового моніторингу встановлюють рівень ризику клієнтів, які мають низький, середній, високий ризик клієнта та який може бути пов'язаний з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

Вказана норма Положення № 309 є імперативною нормою та не передбачає встановлення «підвищеного» рівня ризику клієнта.

Яким чином має бути оформлений висновок щодо наявності потенційних та реально достатніх фінансових можливостей?

На сьогоднішній день законодавством у сфері фінансового моніторингу не визначено форму та наповнення висновку щодо наявності потенційних та реальних достатніх фінансових можливостей. Форма такого висновку може бути визначена суб'єктом первинного фінансового моніторингу самостійно та у довільній формі. При цьому, на думку НКЦПФР вказаний висновок може включати інформацію про пов'язаних осіб, наявні аналітичні матеріали, які містяться в засобах масової інформації, інформацію про проведені фінансові операції тощо. Суб'єкт первинного фінансового моніторингу самостійно може визначити форму висновку у внутрішніх Правилах проведення фінансового моніторингу.

Чи поширюється норма пункту 9 розділу V Положення № 309 щодо вивчення клієнта на клієнтів-фізичних осіб, які не є самозайнятими особами? Чи обов'язково фіксувати результати такого аналізу письмово?

Відповідно до пункту 5 частини першої статті 1 Закону України, вивчення клієнта - процес отримання суб'єктом первинного фінансового моніторингу під час ідентифікації та/або в процесі обслуговування клієнта інформації щодо фінансового стану клієнта та змісту його діяльності; проведення оцінки фінансового стану клієнта; визначення належності клієнта або особи, яка діє від його імені, до національних або іноземних публічних діячів, діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, або пов'язаних з ними осіб; з'ясування місця його проживання або місця перебування чи місця тимчасового перебування в Україні (усіх даних щодо адреси місця проживання (перебування): назва країни, регіону (області), району, міста (села, селища), вулиці (провулку), номера будівлі (корпусу), номера квартири)

Відповідно до пункту 2 частини другої статті 6 Закону України суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати ідентифікацію, верифікацію клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта у випадках, встановлених законом.

Відповідно до частини 17 Закону України суб'єкти державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу, можуть встановлювати особливості ідентифікації та/або верифікації клієнтів (представників клієнтів), вивчення

клієнтів, уточнення інформації про клієнтів для відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу залежно від специфіки їх діяльності та/або ризиків клієнтів.

Відповідно до підпункту 3 пункту 9 розділу V Положення № 309, **під час вивчення клієнта** суб'єкт первинного фінансового моніторингу **з'ясовує інформацію про фінансовий стан клієнта**.

Відповідно до абзацу 12 пункту 9 розділу V Положення № 309 після отримання інформації про фінансовий стан клієнта суб'єкт первинного фінансового моніторингу проводить аналіз її відповідності з інформацією про зміст діяльності клієнта.

Крім цього, відповідно до пункту 22 частини 2 статті 6 Закону України суб'єкт первинного фінансового моніторингу **зобов'язаний проводити аналіз відповідності фінансових операцій, що проводяться клієнтом, наявній інформації** про зміст його діяльності та **фінансовий стан** з метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу.

Відповідно до абзацу 3 частини першої статті 16 Закону України **фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підозри, які ґрунтуються, зокрема, на встановленні за результатами проведеного аналізу факту (фактів) невідповідності фінансової (фінансових) операції (операцій) фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта**.

Визначення терміну **клієнт** міститься в пункті 21 частини першої статті 1 Закону України, а саме клієнтом є будь-яка особа, яка:

звертається за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

користується послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

є стороною договору.

Враховуючи вищезазначене, норма щодо проведення відповідного аналізу поширюється **на всіх клієнтів** суб'єктів первинного фінансового моніторингу **без виключень, у тому числі фізичних осіб**.

Разом з цим, законодавством у сфері фінансового моніторингу не передбачено форма фіксації такого аналізу. Суб'єкт первинного фінансового моніторингу, у внутрішніх Правилах проведення фінансового моніторингу, може встановити вимоги до такого аналізу.

У разі, якщо юридична особа-клієнт є пов'язаною особою з публічним діячем через особу, яка має право розпоряджатися рахунками та майном, до якої особи застосовується захід щодо з'ясування джерел походження коштів?

Згідно із пунктом 12 розділу V Положення № 309, у разі встановлення **клієнту** високого рівня ризику суб'єкт первинного фінансового моніторингу здійснює заходи, визначені частиною п'ятою статті 6 Закону, та застосовує додаткові заходи щодо перевірки ідентифікаційних даних клієнта та/або представника клієнта.

Відповідно до пункту 21 статті 1 Закону України, **клієнт** – будь-яка особа, яка:

звертається за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

користується послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

є стороною договору (для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, щодо яких Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до статті 14 цього Закону виконує функції державного регулювання і нагляду, а також у випадках, передбачених статтею 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Згідно із підпунктом в) пункту 2 частини п'ятої статті 6 Закону України, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати до **клієнтів** високого ризику такі додаткові заходи:

2) **стосовно** національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, їх близьких осіб або **пов'язаних з ними осіб** (пов'язаними особами є особи, з якими члени сім'ї національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях мають ділові або особисті зв'язки, а також юридичні особи, кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) яких є такі діячі чи їх члени сім'ї або особи, з якими такі діячі мають ділові або особисті зв'язки):

в) до чи під час встановлення ділових відносин вживати заходів для з'ясування джерел походження коштів таких осіб на підставі отриманих від них документів та/або інформації з інших джерел, якщо така інформація є публічною (відкритою), що підтверджують джерела походження їх активів, прав на такі активи тощо.

Враховуючи вищевикладене, суб'єкт первинного фінансового моніторингу здійснює додаткові заходи, визначені частиною п'ятою статті 6 Закону України, до клієнта, який є пов'язаною особою з національним, іноземним публічними діячами та діячами, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях.

У разі, якщо депозитарною установою з клієнтом укладений договір про відкриття рахунку в цінних паперах, та клієнт не звертався за наданням послуг протягом термінів, визначених для відповідного рівня ризику, чи є можливим проводити уточнення інформації про клієнта в разі звернення такого клієнта до СПФМ або проведення ним фінансової операції?

Відповідно до частини сімнадцятої статті 9 Закону України, суб'єкти державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу, можуть встановлювати особливості ідентифікації та/або верифікації клієнтів (представників клієнтів), вивчення клієнтів, уточнення інформації про клієнтів для відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу залежно від специфіки їх діяльності та/або ризиків клієнтів.

Пунктом 16 розділу V Положення № 309 визначено наступне.

Якщо за результатами проведеної ідентифікації та вивчення фінансового стану клієнта, аналізу послуг, що надаються клієнту, та проведених ним операцій ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення оцінюється як:

- 1) високий, строк уточнення інформації про клієнта не повинен перевищувати одного року;
- 2) середній, строк уточнення інформації про клієнта не повинен перевищувати двох років;
- 3) низький, строк уточнення інформації про клієнта не повинен перевищувати трьох років.

Для клієнтів, з якими укладені договори на обслуговування, але які не звертались до суб'єкта первинного фінансового моніторингу для отримання послуг більше трьох років, вивчення клієнта або уточнення інформації щодо ідентифікації здійснюється в разі звернення такого клієнта до суб'єкта первинного фінансового моніторингу або проведення ним фінансової операції.

Під час здійснення уточнення інформації про клієнта суб'єкт первинного фінансового моніторингу з'ясовує у встановленому порядку всі відомості про клієнта, які були надані суб'єкту первинного фінансового моніторингу під час здійснення ідентифікації та вивчення клієнта.

Враховуючи вищевикладене, депозитарна установа як суб'єкт первинного фінансового моніторингу здійснює уточнення інформації про клієнта, який не звертався

для отримання послуг більше трьох років, в разі звернення такого клієнта або проведення ним фінансової операції.

Чи повинен СПФМ, що має пов'язаність з публічним діячем, встановлювати високий ризик відносно свого клієнта, лише у зв'язку з тим, що сам СПФМ є особою пов'язаною з публічним діячем?

Відповідно до статті 1 Закону України, клієнт – будь-яка особа, яка, зокрема, є стороною договору (для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, щодо яких Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до статті 14 цього Закону виконує функції державного регулювання і нагляду, а також у випадках, передбачених статтею 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Вивчення клієнта – процес отримання суб'єктом первинного фінансового моніторингу під час ідентифікації та/або в процесі обслуговування клієнта інформації, зокрема, щодо визначення належності клієнта або особи, яка діє від його імені, до національних або іноземних публічних діячів, діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, або пов'язаних з ними осіб.

Частиною третьою статті 6 Закону України встановлено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний самостійно проводити оцінку ризику своїх клієнтів з урахуванням критеріїв ризиків, визначених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та суб'єктами державного фінансового моніторингу, що здійснюють державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу, під час здійснення їх ідентифікації, а також в інших випадках, передбачених законодавством та внутрішніми документами з питань фінансового моніторингу, і вживати застережних заходів щодо клієнтів, стосовно яких встановлено високий ризик.

Відповідно до пункту 8 частини першої статті 1 Закону України, високий ризик – результат оцінки ризику, що базується на результатах аналізу сукупності визначених критеріїв, який свідчить про високу ймовірність використання для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та/або фінансування тероризму.

Згідно із абзацом четвертим четвертої частини статті 6 Закону України, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановити високий ризик, зокрема, стосовно національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, або пов'язаних з ними осіб, факт належності до яких клієнта або особи, що діє від їх імені, встановлений суб'єктом первинного фінансового моніторингу.

Відповідно до пункту 14 частини першої статті 1 Закону України «Про інститути спільного інвестування», пов'язані особи – юридичні та/або фізичні особи, відносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють і які відповідають будь-якій з таких ознак:

юридична особа, що здійснює контроль за іншою юридичною особою або контролюється іншою юридичною особою чи перебуває під спільним контролем з такою юридичною особою;

фізична особа або члени її сім'ї, які здійснюють контроль за іншою юридичною особою. Членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік або дружина, прямі родичі (діти або батьки) фізичної особи, її чоловіка або дружини, а також чоловік або дружина будь-якого прямого родича фізичної особи;

посадова особа іншої юридичної особи, уповноважена здійснювати від її імені юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або припинення правовідносин, а також члени сім'ї такої особи.

Виходячи з того, що національний публічний діяч є пов'язаною особою клієнта (корпоративного фонду) через суб'єкта первинного фінансового моніторингу (компанію з управління активами) – компанія з управління активами зобов'язана встановити високий рівень ризику щодо зазначеного клієнта.

У зв'язку із перейменуванням міст та вулиць виникла розбіжність у адресах клієнтів. Яку адресу вказувати в анкеті клієнта в момент ідентифікації та в договорах в момент укладення?

На підставі статті 16 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», у найменуванні юридичних осіб забороняється використовувати, зокрема, символіку комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, заборона використання яких встановлена Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

Згідно із статтею 5 Цивільного кодексу України, акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності.

Акт цивільного законодавства не має зворотної дії у часі, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує цивільну відповідальність особи.

Якщо цивільні відносини виникли раніше і регулювалися актом цивільного законодавства, який втратив чинність, новий акт цивільного законодавства застосовується до прав та обов'язків, що виникли з моменту набрання ним чинності.

На підставі пункту 5 розділу V Положення № 309, ідентифікація клієнта (представника клієнта) здійснюється суб'єктом первинного фінансового моніторингу на підставі офіційних документів або засвідчених в установленому порядку (нотаріусом, посадовою особою, яка відповідно до закону має право на вчинення таких нотаріальних дій, або особою, яка видала оригінал такого документа) їх копій, які дають можливість встановити необхідні ідентифікаційні дані.

Згідно із пунктом 10 частини другої статті 9 «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», в Єдиному державному реєстрі містяться відомості про юридичну особу, зокрема про місцезнаходження юридичної особи, крім державних органів і органів місцевого самоврядування як юридичних осіб.

Відповідно до статті 93 Цивільного кодексу України, місцезнаходженням юридичної особи є фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку.

Згідно із частиною 5 статті 89 Цивільного кодексу України, зміни до установчих документів юридичної особи, які стосуються відомостей, включених до єдиного державного реєстру, набирають чинності для третіх осіб з дня їх державної реєстрації. Юридичні особи та їх учасники не мають права посилалися на відсутність державної реєстрації таких змін у відносинах із третіми особами, які діяли з урахуванням цих змін.

На підставі частини 1 статті 203 Цивільного кодексу України, зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства.

Отже, у разі зміни до інформації щодо місцезнаходження юридичної особи в зв'язку з перейменуванням міст, відповідно до законодавства та внесення зазначених змін до Єдиного державного реєстру, на думку НКЦПФР, в даному випадку має зазначитися інформація згідно даних Єдиного державного реєстру.

Деякі питання щодо ідентифікації, верифікації та вивчення клієнта-юридичної особи нерезидента

Щодо з'ясування джерел походження коштів

Згідно із пунктом 12 розділу V Положення № 309, у разі встановлення клієнту високого рівня ризику суб'єкт первинного фінансового моніторингу здійснює заходи, визначені частиною п'ятою статті 6 Закону України, та застосовує додаткові заходи щодо перевірки ідентифікаційних даних клієнта та/або представника клієнта.

Частиною п'ятою статті 6 Закону України визначені додаткові заходи стосовно іноземних фінансових установ та національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, їх близьких осіб або пов'язаних з ними осіб.

Таким чином, стосовно юридичних осіб-нерезидентів щодо яких встановлений високий рівень ризику, які не є фінансовими установами та не є пов'язаними особами з національними, іноземними публічними діячами та діячами, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, не застосовуються заходи, визначені частиною п'ятою статті 6 Закону України.

При цьому, суб'єкт первинного фінансового моніторингу здійснює додаткові заходи щодо перевірки ідентифікаційних даних клієнта та/або представника клієнта, зокрема, шляхом проведення перевірки отриманих документів під час здійснення ідентифікації та верифікації клієнта та у разі необхідності витребувати у клієнта додаткові документи з метою перевірки ідентифікаційних даних клієнта та/або представника клієнта.

Разом з цим, особливу увагу при перевірці документів необхідно звертати на повноваження представника клієнта, а також здійснювати ідентифікацію та верифікацію такої особи.

Положенням № 309 встановлено обов'язок суб'єкта первинного фінансового моніторингу вживати заходів для з'ясування джерел походження коштів у разі виявлення факту належності клієнта або особи, яка діє від його імені, до національних, іноземних публічних діячів та/або діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, їх близьких осіб або пов'язаних з ними осіб, або у разі виявлення факту належності клієнта до неприбуткової організації.

Враховуючи вищевикладене, суб'єкт первинного фінансового моніторингу не зобов'язаний з'ясовувати джерела походження коштів та активів юридичних осіб-нерезидентів щодо яких встановлений високий рівень ризику, які не є фінансовими установами та не є пов'язаними особами з національними, іноземними публічними діячами та діячами, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях.

Разом з цим, варто наголосити, що згідно із підпунктами 3 та 4 пункту 9 розділу V Положення № 309, під час вивчення клієнта суб'єкт первинного фінансового моніторингу з'ясовує інформацію про фінансовий стан клієнта та про зміст діяльності клієнта.

На виконання пункту 22 частини другої статті 6 Закону України, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний проводити аналіз відповідності фінансових операцій, що проводяться клієнтом, наявній інформації про зміст його діяльності та фінансовий стан з метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу.

Щодо встановлення кінцевого бенефіціарного власника (контролера)

Відповідно до пункту 2 частини десятої статті 9 Закону України, під час ідентифікації та верифікації нерезидентів суб'єкти первинного фінансового моніторингу

встановлюють для юридичної особи, серед іншого, дані, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників (контролерів).

Згідно із частиною сьомою статті 9 Закону України, суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право витребувати, а клієнт, представник клієнта зобов'язані подати інформацію (офіційні документи), необхідну (необхідні) для ідентифікації, верифікації, вивчення клієнта, уточнення інформації про клієнта, а також для виконання таким суб'єктом первинного фінансового моніторингу інших вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

З метою встановлення кінцевого бенефіціарного власника (контролера) суб'єкт первинного фінансового моніторингу витребує у клієнта – юридичної особи інформацію та/або документи, що підтверджують наявність структури власності такого клієнта.

Пунктами 10 та 35 частини першої статті 1 Закону України, визначено, що:

дані, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника (контролера), – відомості про фізичну особу, які включають прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) фізичної особи (фізичних осіб), країну її (їх) постійного місця проживання та дату народження;

структура власності – документально підтверджена система взаємовідносин юридичних та фізичних осіб, що дає змогу встановити всіх наявних кінцевих бенефіціарних власників (контролерів), у тому числі відносини контролю між ними щодо цієї юридичної особи, або відсутність кінцевих бенефіціарних власників (контролерів).

Законом України не визначено, що структура власності є офіційним документом.

Таким чином, суб'єкт первинного фінансового моніторингу встановлює кінцевого бенефіціарного власника (контролера) клієнта (зокрема, дані, що дають змогу його встановити), на підставі документа довільної форми (у тому числі опитувальника/довідки клієнта), який надається клієнтом та визначає його структуру власності.

Відповідно до пункту 41 частини першої статті 1 Закону України, траст – юридична особа-нерезидент, яка провадить свою діяльність на основі довірчої власності, де повірений діє за рахунок і в інтересах довірителя, а також зобов'язується за винагороду виконувати певні юридичні дії.

Частиною першою статті 9 Закону України встановлено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу відповідно до законодавства зобов'язаний на підставі поданих клієнтом (представником клієнта) офіційних документів або засвідчених в установленому порядку їх копій (якщо інше не передбачено цим Законом) здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнта (представника клієнта).

Згідно із пунктом 2 частини десятої статті 9 Закону України, під час ідентифікації та верифікації нерезидентів суб'єкти первинного фінансового моніторингу встановлюють для юридичної особи – повне найменування, місцезнаходження; реквізити банку, в якому відкрито рахунок, номер банківського рахунка; з'ясовують відомості про органи управління; ідентифікаційні дані осіб, які мають право розпоряджатися рахунками та/або майном, дані, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників (контролерів). Суб'єкту первинного фінансового моніторингу надається також копія легалізованого витягу з торгового, банківського чи судового реєстру або нотаріально засвідчене реєстраційне посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію відповідної юридичної особи.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу щодо трастів додатково повинен з'ясувати ідентифікаційні дані довірителів та довірених осіб.

На підставі, отриманих під час ідентифікації та верифікації, офіційних документів або засвідчених в установленому порядку їх копій, суб'єкт первинного фінансового

моніторингу визначає чи є юридична особа-нерезидент трастом, зокрема, таким документом може бути трастовий договір/трастова декларація.

Щодо перекладу документів, на підставі яких здійснюється ідентифікація, верифікація клієнтів-нерезидентів українською мовою

Відповідно до частини десятої статті 9 Закону України, під час ідентифікації та верифікації нерезидентів суб'єкти первинного фінансового моніторингу встановлюють:

1) для фізичної особи - прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, дату народження, номер (та за наявності - серію) паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для укладення правочинів), дату видачі та орган, що його видав, громадянство;

2) для юридичної особи - повне найменування, місцезнаходження; реквізити банку, в якому відкрито рахунок, номер банківського рахунка; з'ясовують відомості про органи управління; ідентифікаційні дані осіб, які мають право розпоряджатися рахунками та/або майном, дані, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників (контролерів). Суб'єкту первинного фінансового моніторингу надається також копія легалізованого витягу з торгового, банківського чи судового реєстру або нотаріально засвідчене реєстраційне посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію відповідної юридичної особи.

Одночасно, згідно статті 8 Цивільного кодексу України, якщо цивільні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону). Так, відповідно до підпункту 4 пункту 1 розділу V рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23.04.2013 № 735 «Про затвердження Положення про провадження депозитарної діяльності» (далі – Рішення № 735), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 27.06.2013 за № 1084/23616, усі офіційні документи, що подаються до Центрального депозитарію, депозитарної установи, які були видані чи оформлені на території іноземної держави, мають бути легалізовані в установленому порядку, якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не передбачено інше. Ці документи можуть бути засвідчені згідно із законодавством країни їх видачі, перекладені на українську мову (крім документів, створених російською мовою або перекладених на російську мову), їх переклад має бути засвідчений у порядку, встановленому законодавством щодо вчинення нотаріальних дій, та легалізовані в консульській установі України, або засвідчені в посольстві відповідної держави в Україні та легалізовані в Міністерстві закордонних справ України, або засвідчені шляхом проставлення апостиля, передбаченого Конвенцією, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 05.10.1961. Копії цих документів мають бути засвідчені нотаріально.

Разом з цим, відповідно до частини сьомої статті 9 Закону України, суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право витребувати, а клієнт, представник клієнта зобов'язані подати інформацію (офіційні документи), необхідну (необхідні) для ідентифікації, верифікації, вивчення клієнта, уточнення інформації про клієнта, а також для виконання таким суб'єктом первинного фінансового моніторингу інших вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

З огляду на зазначене, чинним законодавством України вимоги щодо перекладу документів на українську мову для торговця цінними паперами не передбачено. Разом з цим, НКЦПФР рекомендує, з метою встановлення всіх ідентифікаційних даних при

ідентифікації клієнта (юридичної та/або фізичної особи – нерезидента), керуватись частиною сьомою статті 9 Закону та за аналогією закону підпунктом 4 пункту 1 розділу V Рішення № 735.

III. Забезпечення виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу.

Щодо віднесення операцій з виплати дивідендів до фінансових послуг, які надаються в рамках професійної діяльності на ринку цінних паперів

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 1 Закону України, клієнт – будь-яка особа, яка, зокрема:

звертається за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

є стороною договору (для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, щодо яких Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до статті 14 цього Закону виконує функції державного регулювання і нагляду, а також у випадках, передбачених статтею 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

користується послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Обов'язок КУА, як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, здійснювати ідентифікацію та вивчення клієнта встановлений пунктом 2 частини другої статті 6 Закону України.

Відповідно до частини третьої статті 9 Закону України ідентифікація та верифікація клієнта здійснюється, зокрема, у разі:

встановлення ділових відносин;

виникнення підозри;

проведення фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу;

проведення разової фінансової операції без встановлення ділових відносин з клієнтами на суму, що дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або суму, еквівалентну зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті, банківських металах, інших активах.

Законом встановлено, що ідентифікація клієнта здійснюється до/або під час встановлення з КУА ділових відносин, укладання правочинів з клієнтом, але до проведення фінансової операції.

Пунктом 10 частини першої статті 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» встановлено, що фінансовими вважаються послуги, які надаються в рамках професійної діяльності на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню.

Частина перша статті 202 Цивільного кодексу України передбачає, що правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Згідно статті 14 Податкового кодексу України дивідендами є платіж, що здійснюється юридичною особою – емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку.

Враховуючи вищевказане, на думку НКЦПФР сплата інвестору дивідендів є правочином юридичної особи – емітента відповідних корпоративних прав чи цінних паперів, який спрямований щонайменше на зміну цивільних прав та обов'язків як самого емітента-юридичної особи, яка здійснює розподіл прибутку, так і клієнта/власника таких цінних паперів чи корпоративних прав, який має право вимоги отримання частини прибутку відповідного господарюючого суб'єкта.

Таким чином, проведення ідентифікації, верифікації вивчення та уточнення інформації про клієнтів власників цінних паперів ІСІ, зокрема, під час нарахування та виплати дивідендів за такими цінними паперами є обов'язковим у разі якщо сума виплати дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або суму, еквівалентну зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті, банківських металах, інших активах.

Щодо віднесення операції з вексями до обов'язкового фінансового моніторингу та необхідності отримання документів, що підтверджують перереєстрацію прав власності на цінні папери та/або оплату цінних паперів за договорами, що укладаються поза організованим ринком цінних паперів

Згідно із статтею 15 Закону України, **фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу** у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень та має, зокрема, ознаку здійснення операцій з вексями (крім фінансових казначейських векселів), ордерними цінними паперами.

Фінансова операція – будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу, або про які стало відомо суб'єкту державного фінансового моніторингу в рамках виконання цього Закону.

Отже, якщо фінансова операція здійснюється на суму передбачену частиною першою статті 15 Закону України та предметом такого правочину виступає вексель або розрахунок здійснюється за допомогою векся, така **фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу**.

Пунктом 2 Розділу VII Положення № 309 передбачено, що заходи, спрямовані на забезпечення віднесення операції до такої, що підлягає фінансовому моніторингу або яка може бути пов'язана, стосується або призначена для фінансування тероризму, визначаються Правилами (розділ щодо порядку вчинення дій для виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та які можуть бути пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму) та, зокрема, включають:

- з'ясування суті та мети здійснення операції, в тому числі **шляхом отримання додаткових документів, відомостей, пояснень тощо**, що стосуються операції;
- **отримання документів, що підтверджують перереєстрацію прав власності на цінні папери та/або оплату цінних паперів** за договорами, що укладаються поза організованим ринком цінних паперів.

Законодавством на цей час не визначено поняття документ, що підтверджує оплату цінних паперів.

Отже, суб'єкт первинного фінансового моніторингу для з'ясування факту оплати цінних паперів може використовувати будь-який документ наданий клієнтом, який підтверджує факт оплати, дату проведення оплати за цінні папери та форму розрахунку. При цьому, вказаний документ необхідно зберігати разом з правочином якого він стосується.

При цьому, торговець цінними паперами на етапі укладання договору з клієнтом, **може визначати строки** оплати, передачі активів; надання клієнтом копій актів прийому-передачі, копій документів, що підтверджують факт оплати тощо.

Відповідно до пункту 3 частини другої статті 6 Закону України суб'єкт первинного фінансового моніторингу **зобов'язаний забезпечувати виявлення** фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, **до початку, в процесі**, в день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення.

Отже, суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право виявляти фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу **до дій щодо активів** клієнта.

Тобто, якщо на етапі укладання правочину, коли у суб'єкта є достатні дані для віднесення фінансової операції до такої, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, **суб'єкт первинного фінансового моніторингу може виявити її до фактичного здійснення розрахунків, але не пізніше строків передбачених законодавством.**

У повідомленні (стосовно фінансової операції, що віднесена до обов'язкового фінансового моніторингу), яке буде направлено до Держфінмоніторингу будуть зазначені всі необхідні дані щодо проведеної операції, окремо направляти інформацію по факту оплати цінних паперів та переходу прав власності на цінні папери законодавством не вимагається.

У разі розірвання, зміни умов договору, підписання додаткового договору, суб'єкт первинного фінансового моніторингу може направити до Держфінмоніторингу коригуюче повідомлення.

Крім цього, у разі часткової оплати (траншами) за фінансовою операцією у полях 550 та 560 (що стосуються суми фінансової операції) розділу II форми № 2-ФМ, яка подається у відповідності до Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення» від 29.01.2016 № 24, доцільно зазначати загальну суму правочину. В такому випадку у розділі IV форми, який стосується додаткової інформації, необхідно зазначити, що оплата за цінні папери проходить частинами та зазначити дати, суми траншів.

Також наголошуємо, що відповідно до частини сьомої статті 9 Закону України суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право витребувати, а клієнт, представник клієнта зобов'язані подати інформацію (офіційні документи), необхідну (необхідні) для ідентифікації, верифікації, вивчення клієнта, уточнення інформації про клієнта, **а також для виконання таким суб'єктом первинного фінансового моніторингу інших вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.**

Щодо віднесення операцій за ознакою «фінансові операції з готівкою» до обов'язкового фінансового моніторингу

Однією із складових обов'язкового фінансового моніторингу згідно пункту 29 частини першої статті 1 Закону України, є сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, з виявлення фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

Одним з таких заходів є з'ясування суб'єктом первинного фінансового моніторингу форми розрахунку по фінансовій операції.

Статтею 15 Закону України, визначено чіткий перелік ознак за якими фінансова операція відноситься до обов'язкового фінансового моніторингу. Зокрема, пунктом 5 частини першої до обов'язкового фінансового моніторингу віднесено **фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів)**, якщо такі фінансові операції здійснюється на суму, що дорівнює або перевищує 150 000 грн.

Крім цього частиною другою статті 15 чітко визначено, що за даною ознакою інформація про фінансову операцію **подається спеціально уповноваженому органу всіма суб'єктами первинного фінансового моніторингу, крім банків.**

Отже, у разі внесення фізичною особою в касу банку готівкових коштів на суму, що дорівнює або перевищує 150 000 грн., **компанія з управління активами зобов'язана** віднести таку фінансову операцію до обов'язкового фінансового моніторингу, крім випадків передбачених Положенням № 309.

Разом з цим, якщо фінансова операція здійснюється на суму, що дорівнює або перевищує 150 000 грн. і така операція не підпадає під ознаки, визначені статтею 15 Закону України та клієнту встановлено низький або середній рівень ризику – відповідно до статті 16 Закону, така фінансова операція **може бути віднесена** до внутрішнього фінансового моніторингу, якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підозри, які ґрунтуються, зокрема, на:

- **критеріях ризиків, визначених самостійно** суб'єктом первинного фінансового моніторингу з урахуванням критеріїв ризиків, встановлених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- **встановленні за результатами проведеного аналізу факту** (фактів) невідповідності фінансової (фінансових) операції (операцій) фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта;

- **типологічних дослідженнях** у сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, підготовлених та оприлюднених спеціально уповноваженим органом.

Щодо встановлення суми фінансової операції в депозитарних установах

Відповідно до пункту 2 розділу VII Положення № 309 заходи, спрямовані на з'ясування віднесення операції до такої, що підлягає фінансовому моніторингу або яка може бути пов'язана, стосується або призначена для фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, визначаються Правилами (розділ щодо порядку вчинення дій для виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та які можуть бути пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення) та, зокрема, включають:

- аналіз правочину та/або **інформації щодо правочину в розпорядженні на проведення депозитарної операції (для депозитарних установ)** (належність осіб, що беруть участь в операції, до юридичних або фізичних осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення або щодо яких застосовано міжнародні санкції; належність до осіб, що мають високий ризик; форма та спосіб розрахунку, предмет договору тощо).

Главою 3 розділу V Положення № 309 про провадження депозитарної діяльності, яке затверджене рішенням НКЦПФР № 735 від 23.04.2013, (далі - рішення НКЦПФР № 735) визначено перелік відомостей, що міститься в розпорядженні на проведення облікових операцій серед яких відсутня інформація щодо суми правочину.

В розпорядженні міститься інформація щодо відомостей про цінні папери, щодо яких проводиться операція (зокрема найменування емітента цінних паперів, код цінних паперів, кількість цінних паперів, номінальна вартість одного цінного папера, загальна номінальна вартість цінних паперів).

Відповідно до пункту 6 розділу VII Положення № 309 суб'єкт первинного фінансового моніторингу забезпечує виявлення фінансових операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу на підставі аналізу, який проводиться з урахуванням отриманих/наявних документів або інформації.

Отже, депозитарна установа повинна забезпечувати виявлення фінансових операцій на підставі наявної у неї інформації.

Слід врахувати, що відповідно до підпункту 1 пункту 4 розділу VII Положення № 309 депозитарні установи забезпечують виявлення фінансових операцій до таких, що

підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу за ознаками, визначеними пунктами 3, 9, 10 та 17 частини першої статті 15 Закону України.

При цьому, пункт 3 та 17 частини першої статті 15 Закону України стосуються клієнтів депозитарної установи (депонентів), які відповідно до Закону України повинні бути віднесені до високого рівня ризику.

Відповідно до абзацу 5 пункту 3 розділу VII Положення № 309 суб'єкт первинного фінансового моніторингу під час з'ясування необхідності віднесення фінансової операції до такої, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, враховує **загальну суму правочину**, на яку вона здійснюється.

Відповідно до частини сьомої статті 9 Закону України суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право витребувати, а клієнт, представник клієнта зобов'язані подати інформацію (офіційні документи), необхідну (необхідні) для ідентифікації, верифікації, вивчення клієнта, уточнення інформації про клієнта, **а також для виконання таким суб'єктом первинного фінансового моніторингу інших вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.**

З метою належного виконання законодавства у сфері фінансового моніторингу, в частині виявлення фінансової операції, що підлягає обов'язковому моніторингу, заповнення та направлення до Держфінмоніторингу форми № 2-ФМ, депозитарній установі (у разі встановлення клієнта високого рівня ризику), для з'ясування суми фінансової операції необхідно забезпечити отримання копій правочинів, які є підставами для проведення облікових операцій.

При цьому, у разі якщо депозитарна установа здійснює облікові операції на підставі документів, які визначені пунктом 12 главою 2 розділу 5 рішення НКЦПФР № 735 вона може визначати суму фінансової операції (облікової операції) шляхом множення кількості цінних паперів на їх номінальну вартість.

Щодо реєстрації фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу

Частиною другою статті 6 Закону України, передбачено чіткий перелік обов'язків суб'єктів первинного фінансового моніторингу, серед яких:

- забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, **до початку**, в процесі, в день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення, зокрема з використанням засобів автоматизації;
- забезпечувати реєстрацію фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, не пізніше наступного робочого дня з дня їх виявлення, зокрема з використанням засобів автоматизації.

Таким чином, суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право виявляти фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу **до дій щодо активів** клієнта та на етапі укладання правочину.

У повідомленні (стосовно фінансової операції, що віднесена до обов'язкового фінансового моніторингу), яке направляється до Держфінмоніторингу зазначаються всі необхідні дані щодо проведеної операції.

Так, відповідно до пункту 13 Порядку подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням

розповсюдження зброї масового знищення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 552, до реєстру вносяться:

- порядковий номер і дата реєстрації фінансової операції;
- відомості, отримані в результаті ідентифікації та/або верифікації, вивчення інформації про клієнта (представника клієнта), який проводить фінансову операцію, особу, від імені або за дорученням чи в інтересах якої проводиться фінансова операція, або вигодоодержувача;
- відомості про інших осіб - учасників фінансової операції;
- **дані про вид фінансової операції;**
- **сума, на яку проводиться фінансова операція або здійснюється спроба її проведення;**
- відомості про валюту, в якій проводиться фінансова операція;
- підстави для проведення фінансової операції;
- **відомості про фінансові операції, інші операції, пов'язані із зареєстрованою фінансовою операцією (у разі наявності);**
- ознаки, за якими фінансова операція підлягає фінансовому моніторингу;
- інформація про зупинення фінансової операції;
- дата та час проведення, спроби проведення або відмови від проведення фінансової операції;
- **додаткова інформація, необхідна для проведення Держфінмоніторингом аналізу фінансових операцій (за наявності);**
- прізвище, ім'я, по батькові та посада особи, яка внесла інформацію до реєстру.

Крім цього, у разі часткової оплати (траншами) за фінансовою операцією у полях 550 та 560 (що стосуються суми фінансової операції) розділу II форми № 2-ФМ, яка подається у відповідності до Наказу Міністерства фінансів України від 29.01.2016 № 24 «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення», доцільно зазначити загальну суму правочину. В такому випадку у розділі IV форми, який стосується додаткової інформації, необхідно зазначити, що оплата за цінні папери проходить частинами та зазначити дати, суми траншів.

Отже, окремо реєструвати та направляти інформацію по факту оплати цінних паперів та переходу прав власності на цінні папери **законодавством не вимагається.**

Чи підлягають фінансовому моніторингу безумовні операції з управління рахунком у цінних паперах?

Відповідно до пункту 47 частини першої статті 1 Закону України, **фінансова операція - будь-які дії щодо активів клієнта**, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу, або про які стало відомо суб'єкту державного фінансового моніторингу в рамках виконання цього Закону.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону України активи - кошти, майно, майнові і немайнові права.

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.

Фінансові операції та їх ознаки, що підлягають фінансовому моніторингу визначені у статті 15 та 16 Закону України.

Таким чином, фінансовому моніторингу підлягають будь-які дії, зокрема, щодо цінних паперів, коштів, які здійснені суб'єктом первинного фінансового моніторингу та які підпадають під внутрішній або обов'язковий фінансовий моніторинг.

Слід врахувати, що особливості виявлення фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, а саме безумовних операцій з управління рахунком у цінних паперів та операцій на клірингових рахунках Положенням не встановлено.

Щодо віднесення операції з купівлі суб'єктами первинного фінансового моніторингу товарів на суму понад 150 000 грн. до обов'язкового фінансового моніторингу.

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 1 Закону України, клієнт – це будь-яка особа, яка звертається за наданням послуг або користується послугами СПФМ.

Пунктом 3 частини другої статті 6 Закону України на СПФМ покладено обов'язок забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, у процесі, в день виникнення підозр, після їх проведення або при спробі їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення.

Таким чином, СПФМ здійснюють заходи з виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, виключно відносно своїх клієнтів.

Враховуючи вищевикладене, фінансові операції, під час здійснення яких СПФМ виступають в ролі клієнта, не підлягають фінансовому моніторингу з боку вказаних суб'єктів.

Враховуючи вищевикладене, у разі здійснення СПФМ господарських операцій, які здійснюються не в рамках професійної діяльності на ринку цінних паперів здійснювати фінансовий моніторинг щодо них законодавством у сфері фінансового моніторингу не вимагається.

Чи необхідно депозитарній установі здійснювати аналіз форми та способу розрахунку за операцію за відсутності інформації в розпорядженні клієнта?

Згідно із підпунктом 1 пункту 2 розділу VII Положення № 309, заходи, спрямовані на з'ясування віднесення операції до такої, що підлягає фінансовому моніторингу або яка може бути пов'язана, стосується або призначена для фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, визначаються Правилами (розділ щодо порядку вчинення дій для виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та які можуть бути пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення) та, зокрема, включають аналіз правочину та/або інформації щодо правочину в розпорядженні на проведення депозитарної операції (для депозитарних установ) (належність осіб, що беруть участь в операції, до юридичних або фізичних осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення або щодо яких застосовано міжнародні санкції; належність до осіб, що мають високий ризик; форма та спосіб розрахунку, предмет договору тощо).

Відповідно до підпункту 1 пункту 4 розділу VII Положення № 309, депозитарні установи забезпечують виявлення фінансових операцій до таких, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу за ознаками, визначеними пунктами 3, 9, 10 та 17 частини першої статті 15 Закону України.

Отже, депозитарні установи не виявляють фінансові операції за ознакою внесення, переказ, отримання коштів готівкою, що визначена пунктом 4 частини першої статті 15 Закону України.

Враховуючи вищевикладене, депозитарна установа проводить аналіз інформації щодо правочину в розпорядженні на проведення депозитарної операції.

Чи є правомірним аналіз фінансових операцій з купівлі-продажу акцій ПрАТ на відповідність критерію щодо разового продажу (купівлі) особою значного пакета цінних паперів, що не включені до біржового списку?

Одним із Критеріїв ризику для фінансових операцій, які можуть мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, який затверджений наказом Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584, для суб'єктів у разі надання клієнту послуг щодо купівлі-продажу цінних паперів є разовий продаж (купівля) особою значного пакета цінних паперів, що не включені до біржового списку.

На думку Комісії, умовою застосування даного критерію ризику є те, що цінні папери не включені до біржового списку.

Тому разовий продаж (купівля) особою значного пакета акцій приватного акціонерного товариства є одним із критеріїв ризику для фінансових операцій, які можуть мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

У разі викупу цінних паперів ІСІ у інвестора, який раніше придбав їх поза організованим ринком цінних паперів, чи повинна КУА вимагати у такого інвестора документи, що підтверджують оплату за договорами, за якими вказані цінні папери були раніше придбані?

Згідно із пунктом 4 частини першої статті 1 Закону України «Про інститути спільного інвестування», викуп цінних паперів інституту спільного інвестування – сплата емітентом інвестору вартості частини чистих активів пропорційно кількості цінних паперів інституту спільного інвестування, що належать інвестору, з припиненням права власності інвестора на такі цінні папери.

Частиною першою статті 58 Закону України «Про інститути спільного інвестування» встановлено, що розміщення та викуп розміщених цінних паперів інституту спільного інвестування здійснюються компанією з управління активами безпосередньо та/або через торговців цінними паперами, з якими компанія з управління активами уклала відповідні договори.

Відповідно до пункту 47 частини першої статті 1 Закону України, фінансова операція - будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу, або про які стало відомо суб'єкту державного фінансового моніторингу в рамках виконання цього Закону.

Згідно із пунктом 3 частини другої статті 6 Закону України, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, в процесі, в день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення, зокрема з використанням засобів автоматизації. Особливості та строки виявлення суб'єктами первинного фінансового моніторингу фінансових операцій залежно від специфіки їх діяльності можуть встановлюватися нормативно-правовими актами суб'єктів державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Пунктом 2 розділу VII Положення № 309, передбачені заходи, спрямовані на з'ясування віднесення операції до такої, що підлягає фінансовому моніторингу або яка може бути пов'язана, стосується або призначена для фінансування тероризму та

фінансування розповсюдження зброї масового знищення, визначаються Правилами (розділ щодо порядку вчинення дій для виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та які можуть бути пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення).

Згідно пункту 3 розділу VII Положення № 309, суб'єкт первинного фінансового моніторингу забезпечує виявлення фінансової операції, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу до початку, в процесі, але не пізніше наступного робочого дня після проведення фінансової операції або під час спроби проведення чи після відмови клієнта від проведення фінансової операції.

Проведенням фінансової операції вважається перша здійснена подія:
або розрахунок за активи (сплата, перерахунок, переказ, внесення, оплата);
або передача активів (видача, погашення, зарахування).

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу під час з'ясування необхідності віднесення фінансової операції до такої, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, враховує загальну суму правочину, на яку вона здійснюється.

Отже, компанія з управління активами, яка безпосередньо здійснює викуп розміщених цінних паперів інституту спільного інвестування, повинна як суб'єкт первинного фінансового моніторингу здійснити заходи, передбачені пунктом 2 розділу VII Положення № 309, та забезпечити виявлення фінансової операції, а саме: з'ясувати чи відноситься операція щодо викупу цінних паперів інституту спільного інвестування до такої, що підлягає фінансовому моніторингу.

При цьому, з'ясувати чи відноситься операція щодо купівлі інвестиційних сертифікатів до такої, що підлягає фінансовому моніторингу, повинен суб'єкт первинного фінансового моніторингу, за допомогою якого здійснювалась дана фінансова операція з урахуванням вимог, встановлених законодавством.

Чи підлягає фінансовому моніторингу, за умов наявності суми та ознак, визначених частиною першою статті 15 Закону України, операція переведення прав на цінні папери, які обліковуються на рахунку власника(співвласників/нотаріуса в депозитарній установі, на рахунок у цінних паперах, відкритий цій самій особі в цій же депозитарній установі, іншій депозитарній установі? Яким чином має бути заповнена форма № 2-ФМ в частині відомостей про контрагента?

Частиною першою статті 1 Закону України, визначено, що фінансова операція – будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Так, зокрема, активи – кошти, майно, майнові і немайнові права.

Відповідно до пункту 12 частини 1 статті 1 Закону України «Про депозитарну систему України», переказ цінних паперів (прав на цінні папери та/або прав за цінними паперами) - рух певної кількості цінних паперів (прав на цінні папери та/або прав за цінними паперами), що відображає у професійного учасника депозитарної системи або Національного банку України переведення цінних паперів (прав на цінні папери та/або прав за цінними паперами) відповідного випуску з одного рахунка в цінних паперах на інший рахунок у цінних паперах, при якому обсяг депозитарного активу за цим випуском не змінюється, або проведення операцій, пов'язаних із встановленням та зняттям обмежень прав на цінні папери та/або прав за цінними паперами.

Таким чином, всі облікові фінансові операції, що здійснюються депозитарними установами стосовно переведення цінних паперів в бездокументарну форму, можуть бути віднесені до внутрішнього фінансового моніторингу.

Загальні правила та порядок заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу зазначено в Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового

моніторингу, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 29.01.2016 № 24 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 16 .02.2016. за № 241/28371(далі – Інструкція № 24).

Відповідно до пункту 2 розділу III Інструкції № 24 встановлено, що Форма № 2-ФМ повинна обов'язково включати відомості щонайменше про двох учасників: клієнта та контрагента. Залежно від характеру фінансової операції форма № 2-ФМ може містити декілька відомостей про клієнтів, контрагентів та інших учасників фінансової операції згідно з Довідником кодів типів осіб, що мають відношення до фінансової операції .

Контрагент, згідно пунктом 5 розділу I Інструкції № 24 – особа, яка є другою стороною фінансової операції (контрагентом може виступати суб'єкт первинного фінансового моніторингу), при якій між клієнтом та контрагентом відбувається передача активів.

Відповідно до пункту 3 розділу III Інструкції № 24 суб'єкт первинного фінансового моніторингу при визначенні особи, яка має відношення до фінансової операції, та заповненні розділу III «Відомості про учасника фінансової операції» форми № 2-ФМ керується таким правилом: суб'єкт первинного фінансового моніторингу не може виступати у фінансовій операції, дані про яку він вносить у форму № 2-ФМ, як клієнт.

Таким чином, у випадку проведення фінансової операції депозитарною установою, де відсутній контрагент – депозитарна установа визначає себе в якості контрагента.

При цьому, суб'єкт первинного фінансового моніторингу в коментарі (розділ II, поле 580 Коментар до підстав для здійснення фінансової операції» форми № 2-ФМ) має можливість зазначити необхідну додаткову інформацію для уточнення змісту фінансової операції.

IV. Різне

Чи належить укладання ліцензійного договору на право використання знаку для товарів і послуг до послуг, які надаються компанією з управління активами під час провадження професійної діяльності на фондовому ринку?

Відповідно до статті 63 Закону України «Про інститути спільного інвестування», компанія з управління активами – господарське товариство, створене відповідно до законодавства у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, яке провадить професійну діяльність з управління активами інституційних інвесторів на підставі ліцензії, що видається Комісією з цінних паперів та фондового ринку. Компанія з управління активами здійснює управління активами інституту спільного інвестування.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону України «Про інститути спільного інвестування», активи інституту спільного інвестування – сформована за рахунок коштів спільного інвестування сукупність майна, корпоративних прав, майнових прав і вимог та інших активів, передбачених законами та нормативно-правовими актами Комісії.

Право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами, згідно підпункту 14.1.120 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, віднесені до нематеріальних активів.

До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, як

визначено статтею 420 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ). Частиною першою статті 424 ЦКУ визначено, що майновими правами інтелектуальної власності є, зокрема, право на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

При цьому, відповідно до частини третьої цієї статті, майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах.

Частиною першою статті 494 ЦКУ передбачено, що набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом. Умови та порядок видачі свідоцтва встановлюються законом.

Відповідно до пункту 2 статті 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», свідоцтво надає його власнику право використовувати знак та інші права, визначені цим Законом.

Частиною першою статті 1107 ЦКУ встановлено, що розпорядження майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких договорів:

- 1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) ліцензійний договір;
- 3) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 4) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;
- 5) інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Таким чином, укладання ліцензійного договору на право використання знаку для товарів і послуг, що належить корпоративному фонду, є діяльністю з управління активами інституційних інвесторів і, відповідно, відноситься до професійної компетенції компанії з управління активами, і може належати до послуг, які надаються компанією з управління активами під час провадження професійної діяльності на фондовому ринку.

Разом з цим, відповідно до пункту 48 статті 1 Закону України, фінансовий моніторинг - сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

Відповідно до пункту 31 статті 1 Закону України первинний фінансовий моніторинг - сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу і спрямовані на виконання вимог цього Закону, нормативно-правових актів суб'єктів державного фінансового моніторингу, що включають, зокрема, проведення обов'язкового та внутрішнього фінансового моніторингу.

Відповідно до пункту 4 частини другої статті 5 Закону України, суб'єктами первинного фінансового моніторингу є професійні учасники фондового ринку (ринку цінних паперів), зокрема, компанії з управління активами.

Відповідно до пункту 21 статті 1 Закону України клієнт – будь-яка особа, яка:
звертається за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу;
користується послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

є стороною договору (для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, щодо яких Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до статті 14 цього Закону виконує функції державного регулювання і нагляду, а також у випадках, передбачених статтею 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність»);

є гравцем у лотерею або азартну гру, в тому числі казино, електронне (віртуальне) казино (для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, визначених у підпункті «в» пункту 7 частини другої статті 5 цього Закону);

Таким чином, розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на підставі, зазначеній у статті 1107 ЦКУ, та набуття статусу сторони договору із суб'єктом первинного фінансового моніторингу, щодо якого Комісією виконуються функції державного нагляду, передбачатиме необхідність виконання сторонами таких правовідносин вимог закону та набуття статусу клієнта у значенні, наведеному у пункті 21 статті 1 Закону України.

У разі укладення договору купівлі-продажу цінних паперів між двома торговцями цінними паперами, який з двох торговців вважається таким, що надає послугу?

Відповідно до пункту 9 розділу VI Положення № 309, у разі укладання ділових відносин між професійними учасниками фондового ринку (ринку цінних паперів) ідентифікацію, верифікацію, вивчення та уточнення інформації здійснює той суб'єкт первинного фінансового моніторингу, який надає послугу.

У разі якщо, обидва торговця цінними паперами діють в рамках дилерської діяльності вони не надають один одному послуг.

Слід зауважити, що Законом України передбачено здійснення ідентифікації не тільки під час укладання ділових відносин. Так відповідно до частини третьої статті 9 Закону України ідентифікація та верифікація клієнта здійснюється, зокрема, у разі, проведення разової фінансової операції без встановлення ділових відносин з клієнтами на суму, що дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або суму, еквівалентну зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті, банківських металах, інших активах.

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 1 Закону України клієнтом, зокрема, є особа, яка є стороною договору.

Відповідно до пункту 2 розділу VI Положення торговці цінними паперами здійснюють ідентифікацію та верифікацію клієнта (другої сторони договору) за дилерським договором та клієнта (другої сторони договору) за договором на виконання, у разі якщо фінансова операція здійснюється (вчиняється) на суму, визначену частиною першою статті 15 Закону.

Таким чином, торговцям цінними паперами, у разі укладання та виконання дилерських договорів між собою, необхідно ідентифікувати один одного у випадку якщо фінансова операція здійснюється на суму, що визначена частиною першою статті 15 Закону України.

